

เจ้าของ
ศูนย์พุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ปรึกษา
ศาสตราจารย์ ดร. วิทย์ วิศุขเวทย์
ศาสตราจารย์ปรีชา ช้างขวัญยืน
ศาสตราจารย์พิเศษ ดร. สุนทร ณ งาม
รองศาสตราจารย์ ดร. มารค ตามไท

บรรณาธิการ
รองศาสตราจารย์ ดร. สมภาร พรหมทา

กองบรรณาธิการ
รองศาสตราจารย์ ดร. สุวรรณ อดานันท์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประทุม อังกูโรหิต
รองศาสตราจารย์ ดร. ไสริจ หงส์ดลารักษ์
ดร. ขาญณรงค์ บุญหนู

ฝ่ายสมาชิก
อรรณพ สะหาบ
สังเวียน พู่เพื่อง
สำนักงาน ชั้น ๑๓ อาคารบรมราชกุมารี
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร
รหัสไปรษณีย์ ๑๐๓๓๐ โทรศัพท์ ๒๕๔๖๕๔๔

การส่งข้อเขียน
กองบรรณาธิการยินดีรับพิจารณาข้อเขียน
ทางวิชาการเกี่ยวกับพุทธศาสนา เช่นบทความ
บทความวิจัย รายงานผลการวิจัย บทวิจารณ์
หนังสือ หรือบทวิจารณ์ข้อเขียนที่คัดสรรใน
วารสารพุทธศาสนศึกษา จากนักวิชาการและ
บุคคลภายนอกมหาวิทยาลัย ผู้สนใจส่งข้อเขียน
กรุณาส่งสำเนาข้อเขียนนั้น ๒ ชุด
พร้อมแผ่นดิสเก็ตต์ (ถ้ามี) ถึงบรรณาธิการ

อัตราค่าสมาชิก
๑ ปี ๓ ฉบับ ๖๐ บาท
๒ ปี ๖ ฉบับ ๑๒๐ บาท
๕ ปี ๑๕ ฉบับ ๓๐๐ บาท
สมัครเป็นสมาชิกติดต่อ ดร. ประทุม อังกูโรหิต
สำนักงานวารสารพุทธศาสนศึกษา ชั้น ๑๓
อาคารบรมราชกุมารี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๓๐
ธนาคารกรุงไทย สาขาจุฬาลงกรณ์
จำนวนเงิน ๒๐ บาท
ที่ศูนย์พุทธศาสนศึกษา ตามที่อยู่ข้างบน

พิมพ์ที่โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วารสารพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วารสารรายสี่เดือนของศูนย์พุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ISSN 0858-8325 ๑ ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๑ มกราคม-เมษายน ๒๕๔๘

จากบรรณาธิการ

งานวิจัยพุทธธรรมเชิงประยุกต์

หากท่านผู้อ่านติดตามอ่านวารสาร “พุทธศาสนศึกษา” มาตลอดคงจะพอสังเกตเห็นว่า งานวิจัยหรือบทความทางวิชาการที่ดีพิมพ์ในวารสารของเราจะมีลักษณะเป็น “วิชาการ” จริงๆ ที่ว่าเป็นวิชาการจริงๆ นั้นหมายความว่างานเขียนเหล่านั้นได้ยึดเอาการวิเคราะห์วิจารณ์ตามหลักการทางวิชาการเป็นหลัก บางครั้งอาจไม่พิจารณาเสียด้วยซ้ำว่างานที่เสนอนั้นจะเอาไปทำอะไรได้แค่ไหนเพียงใด ในโลกวรรณกรรมนั้น มีหนังสืออยู่แนวหนึ่งเรียกกันในงานหนังสือบ้านเราว่าแนว “How To” หนังสือแนวนี้ที่เห็นๆ กันส่วนใหญ่มักเขียนโดยผู้รู้ในทางวิชาการนี้แหละ แต่ว่าเขียนให้ชาวบ้านทั่วไปอ่านได้ และที่สำคัญไปก่อนนั้นคือจะต้องเอาไปใช้ในทางปฏิบัติได้ ชื่อหนังสือก็บอกอยู่แล้วว่าเป็นแนวอ่านเพื่อเอาไปปฏิบัติ แรกเริ่มเดิมทีนั้นผมเข้าใจว่าหนังสือแนวนี้มักเกี่ยวข้องกับการทำธุรกิจหรือหาเงินหาทองไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ต่อมาก็มีการขยายออกมายังเรื่องอื่นๆ แม้แต่เรื่องศาสนา เช่นจะปฏิบัติวิปัสสนาอย่างไรจึงจะได้ผลรวดเร็ว เป็นต้น ผมมีข้อสังเกตว่าการเกิดขึ้นของหนังสือในแนวนี้มาจากสภาพสังคมสมัยใหม่ (ที่จะเรียกว่าสังคมทุนนิยมหรือไม่ก็ตามที่ท่านผู้อ่าน) ที่ชีวิตของคนเราบางจำพวกนั้นเวลากลายเป็นของมีค่าขึ้นมาอย่างมากมหาศาล ผมหมายถึงคนเมืองที่แต่งเสื้อนอกฝรั่งผูกผ้าพันคอหิ้วกระเป๋าเอกสารอยู่ตามตึกสูงๆ คนเหล่านี้ว่าไปแล้วก็เหมือนกับเราท่านที่ไม่ได้มีวิถีชีวิตอย่างนั้น ก็ยังเป็นคนในความหมายที่สมบูรณ์ทุกอย่าง อันว่าคนเรานั้นย่อมมีปัญหาในชีวิตซึ่งบางเรื่องก็เป็นปัญหาในเรื่องว่าจะทำมาหากินเลี้ยงคนและครอบครัวอย่างไร และบางเรื่องก็เป็นเรื่องทางใจที่แม้จะไม่มีปัญหาข้างต้นแล้วก็ยังมีความทุกข์อย่างหนึ่งอยู่ คนที่เวลาเป็นเงินเป็นทองเหล่านี้เมื่อเกี่ยวข้องกับเรื่องใดๆ ก็ตามแต่ มักจะถามว่า “พอมิทางลัดไหมที่จะให้การนั้นๆ สำเร็จอย่างรวดเร็ว” เราเรียกสิ่งนี้ว่าประสิทธิภาพ หนังสือแนวบริหารธุรกิจซึ่งโดยมากเขียนโดยฝรั่งนั้นเป็นหนังสือที่คนเหล่านี้อ่านกัน ผมไม่ทราบว่าจะนอกจากหนังสือพวกนี้ ท่านเหล่านี้จะอ่านหนังสือในแนวอื่นบ้างหรือไม่ เคยมีการถกกันในนิตยสาร “โลกหนังสือ” ของคุณสุชาติ สวัสดิ์ศรี เมื่อหลายปีมาแล้วว่าคนอ่านหนังสือในโลกนี้น่าจะมีอยู่สองกลุ่ม กลุ่มหนึ่งคือพวกอ่านแนว How To ที่ว่านี้แหละ อีกพวกคือพวกที่ไม่

อ่านแนวนี่ สองพวกนี้มักจะ ไม่อ่าน หนังสือข้ามฟากของกัน ไม่เพียงเท่านั้น พวกที่สองที่ชอบอ่านงาน อันลึกลับซึ่งนั่นมักถึงกับยกหนังสือแนว How To นั้นว่าเป็นขยะเสียด้วยซ้ำ ผมไม่ทราบว่าคุณเวลานี้พฤติกรรม การอ่านหนังสือของคนในโลกจะยังเป็น อย่างนั้นหรือไม่ แต่ถ้าพิจารณา จากการเอาตัวเองเป็นที่ตั้ง ผมนั้น ไม่อ่านหนังสือ How To เพื่อนพ้อง ที่ผมรู้จักในวงการนักเขียนที่เขียน หนังสือแนวหนักๆนั้นก็ไม่มีใคร อ่าน นอกจากจะไม่อ่านเรายังไม่ ขอมเสวนาสมาคมกับงานแนวนี่ ด้วย ผมจำได้ว่าเมื่อก่อนโน้นสมัยที่ ผมยังทำงานหนังสือพิมพ์อยู่ ผม เป็นคอลัมนิสต์เขียนบทความ ทางด้านศาสนาหนังสือพิมพ์ วัน หนึ่งเจ้าของสำนักพิมพ์แห่งหนึ่งมา หาผม ถามว่าสนใจจะแปลหนังสือ เกี่ยวกับพุทธศาสนานิกายเซนให้ เขาไหม เขาทิ้งหนังสือไว้ให้สามสี่ เล่ม ผมพลิกอ่านอยู่สองสามวันก็ ตอบเขาไปว่า “ขอไม่แปล ” ที่ไม่ แปลเพราะหนังสือพวกนี้เป็น หนังสือ How To ที่ใช้พุทธศาสนา นิกายเซนเป็นแง่คิดในการทำธุรกิจ ฝรั่งเศสเมื่อเขียนหนังสือ บริหารธุรกิจไปมากก็ชักจะตัน จึง พยายามมองหาแหล่งบันดาลใจ ใหม่ๆสำหรับการเขียน คนพวกนี้ พบว่าภูมิปัญญาทางตะวันออกเช่น พุทธศาสนานิกายเซนนั้นไม่เลวเลย

ที่จะใช้เป็นทรัพยากรในการเขียนเรื่องทำนองนี้ สมัยนั้นผมเป็นพวกที่ไม่ชอบเลยที่ใคร จะมาทำอะไรกับศาสนาอย่างนั้น ผมถือว่าหลักการข้อแรกที่จะบอกได้ว่าการเข้ามา เกี่ยวข้องกับศาสนาของคนผู้นั้นควรหรือไม่ควรก็คือ “ความจริงใจ ” ฝรั่งเศสที่เอาศาสนา ทางด้านตะวันออกของเราไปเป็นทรัพยากรในการเขียนหนังสือแนวนี่ผมเข้าใจว่าเป็นคน ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับศาสนาของเราอย่างไม่จริงใจ สิ่งที่คุณพวกนี้สนใจหาใช้ปรัชญาอัน ลึกซึ้งของศาสนาที่ว่าด้วยเรื่องลึกๆที่เราควรมองโลกและมองชีวิตอย่างไร แต่สนใจว่า สิ่งที่ศาสนาสอนจะเอาไปแปรเป็นช่องทางทำมาหากินอย่างไร ซึ่งจุดประสงค์อย่างหลังนี้ สำหรับผม ขัดแย้งกับปรัชญาของศาสนาอยู่แล้ว

แล้วเวลาก็ผ่านไป... ณ วันนี้ หนังสือบนแผงส่วนใหญ่เป็นหนังสือ How To แม้แต่ หนังสือธรรมะก็กลายเป็นหนังสือ How To ไป หนังสือธรรมะในแนวนี้นั้นการจัดเล่ม สวยๆ พิมพ์ดีๆ ใช้กระดาษแพงๆ เหมาะจะวางไว้บนโต๊ะรับแขกในบ้านหรือตามห้าง ร้านบริษัท คนซื้อจะซื้อเพื่ออ่านหรือไม่ ผมไม่ทราบ...

วันหนึ่ง ผมได้มีโอกาสรู้จักคุณนวพร เรื่องสกุล ผู้เขียนงานวิจัยที่ดีพิมพ์อยู่ในวารสาร ของเราฉบับนี้ ผมนั้นอยู่นอกวงการธุรกิจ เลยไม่รู้จักรู้ว่าคุณนวพรเป็นใคร เคยเห็นชื่อของ ท่านบ้างในหนังสือพิมพ์ “มติชน” แต่ก็ไม่เคยอ่านเพราะเห็นว่าเป็นบทความทางด้าน ธุรกิจ ที่รู้จักกันคราวนี้ก็เพราะทางศูนย์พุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ เชิญท่านมาทำวิจัยว่าเราจะสามารถประยุกต์หลักการของพระพุทธ-ศาสนาเข้ากับ หลักการบริหารองค์กรสมัยใหม่ได้หรือไม่อย่างไร ตอนที่พบกันนั้น ผมจำได้ว่า คุณ นวพรได้พูดกับผมว่า เมื่อเดินเข้าไปในร้านหนังสือภาษาอังกฤษ เราจะเห็นแต่ว่า นายคน นี้คนโน้นพูดว่าอย่างนี้อย่างนั้น แล้วคนไทยเราก็อ้างอิงกันว่าพวกนี้มากล่าวอ้างกันต่อไป ในฐานะ “ครู” ทางด้านการตลาด คุณนวพรเชื่อว่าพระพุทธองค์นั้นทรงแสดงอะไรเอาไว้ มากมายทั้งที่เป็นพระจริยาวัตรและพระธรรมที่เปล่งออกมาเป็นคำหนังสือ ซึ่งเมื่อได้รับ การศึกษาและสังเคราะห์โดยใครสักคนที่รู้เรื่องการบริหารธุรกิจสมัยใหม่ ก็จะกลายเป็น “ทางหลัก” ทางหนึ่งในแง่ทฤษฎีการบริหารธุรกิจ เมื่อ ได้ฟังผมก็พอมองออกว่าผลใน ท้ายที่สุดของงานวิจัยชิ้นนี้จะออกมาอย่างไร แต่เนื่องจากผมในวันนี้ได้มีอะไรต่อมีอะไร เปลี่ยนแปลงไปมาก ปฏิบัติการที่ผมมีต่อความคิดของคุณนวพรในวันนั้นจึงต่างจากเมื่อ เกือบยี่สิบปีที่แล้วอยู่บ้าง

จะอย่างไรก็ตาม เมื่อต้องอ่านต้นฉบับงานวิจัยที่คุณนวพรเสนอต่อศูนย์พุทธศาสน ศึกษาคือฉบับสุดท้ายเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารของเรา คำถามเก่าๆบางอย่างก็ผุดขึ้นมา ในความคิดของผม ผมอยากถามคำถามพวกนี้ต่อท่านผู้อ่านวารสารของเราต่อเพื่อช่วยกัน คิด ดัง ต่อไปนี้ครับ

ประการแรก พระจริยาวัตรและคำสอนของพระพุทธเจ้าสามารถตีความเพื่อ ตอบสนองการนำไปใช้เป็นแนวทางในการกระทำกิจอย่างโลกๆได้มากน้อยเพียงใด ผม

ขอยกตัวอย่างเช่น มีคนบางคน
กล่าวว่า เมื่อพระพุทธองค์ตรัส
พระทัยที่จะสอนธรรมที่ได้ตรัสรู้
แล้วก็เสด็จตรงไปยังแคว้นมคธอัน
เป็นแคว้นมหาอำนาจหนึ่งในสอง
ของอินเดียสมัยนั้น ผลของการ
เสด็จคราวนี้ทำให้พระเจ้าพิมพิสาร
และไพร่ฟ้าราษฎรจำนวนมากหัน
มานับถือพระพุทธศาสนา โดยที่
ก่อนหน้านั้นได้เสด็จไป “ปราบ”
นักบวชสามพี่น้องซึ่งเป็นผู้ที่ชาว
มคธให้ความเคารพเลื่อมใสอยู่ ผู้ที่
ยกเรื่องนี้มากล่าวต่อไปว่า นี่คือกล
ยุทธ์ที่เราสามารถเรียนรู้เพื่อเอาไป
ใช้กับเรื่องการบริหารจัดการในทาง
ทหารก็ได้ ในทางธุรกิจก็ได้ และคง
ในทางอื่นๆที่ไม่ใช่ทั้งสองอย่างนี้ก็
ได้ ผู้ที่ผมได้อ่านคำกล่าวของท่าน
ข้างต้นพูดด้วยภาษาเพื่อให้เข้าใจได้
ง่ายๆว่า สิ่งที่พระพุทธเจ้าทรง
กระทำหลังตรัสรู้คือ การหา
ช่องทางที่จะสถาปนา
พระพุทธศาสนาในฐานะขบวนการ
ใหม่ทางศาสนาขึ้นในอินเดียให้
มั่นคงอย่างรวดเร็วที่สุดเท่าที่จะได้
ทำ แล้วก็ทรงพบว่า การที่จะ
บรรลุผลเช่นนั้น สิ่งแรกที่สุดก็คือ
จะต้องทรง “เด็ดหัวศัตรูที่ขวางทาง
การก่อตัวขึ้นของพระพุทธศาสนาที่
สำคัญๆให้ได้หมด และต้องรวดเร็ว
ด้วย” (ท่านใช้คำอย่างนี้จริงๆ) ตาม
ความคิดของท่าน สามหัวแรกที่ต้อง
เด็ดก็คือขลุ่ยสามพี่น้อง หัวต่อมา

คือพระเจ้าพิมพิสาร จากนั้นก็มีหัวอื่นๆให้ทรงตามเด็ดอีกจำนวนหนึ่ง เมื่อเด็ดหัวเหล่านี้
ได้แล้ว หางอันได้แก่ประชาชนชั้นล่างที่จะเชื่อถืออะไรก็สุดแต่หัวจะว่านั่นก็จะพลอยถูก
เด็ดไปด้วย ผมฟังที่ท่านพูดแม้จะพยายามเข้าใจว่าเป็นเพียงภาษาเท่านั้นนะ แต่ที่สุดผม
ก็อดที่จะคิดไปไม่ได้ว่า หากเราเข้าใจพระพุทธองค์เช่นนี้ เราจะเข้าใจได้อย่างไรว่า อะไร
กันหนอที่เป็นแรงจูงใจให้เจ้าชายหนุ่มนามสิทธัตถะเสด็จจากพระราชวังอันโอ่อ่ามาอยู่
กลางดินกลางทราย ไม่ใช่เพราะทรงเห็นว่าสิ่งเหล่านี้ที่สุดก็เป็นแค่ธุลีของชีวิตไม่ใช่หรือ
การแสวงหาสัจธรรมมิใช่เพื่อความสงบเย็นหรือหรือว่าการเสด็จออกผนวชนั้น
เป็นเพียงกลยุทธ์ที่จะได้สร้างอาณาจักรส่วนพระองค์ที่ยิ่งใหญ่กว่าพวกมหาราชทั้งหลาย
ในอินเดียเวลานั้น หากว่าเป็นอย่างหลัง เราจะนับถือพระองค์ไปทำไมกันหนอ เพราะ
ไม่ได้ทรงต่างไปจากนักสร้างอาณาจักรทั้งหลายที่เกิดขึ้นมาแล้วก็ตายไปคนแล้วคนเล่าบน
ผืนแผ่นดินนี้

ประการที่สอง พระพุทธศาสนานั้นเป็นศาสนาที่เน้นเรื่อง “เจตนา” การเน้นเรื่อง
เจตนาก็คือการบอกว่า เมื่อเราจะวินิจฉัยการกระทำของคนที่เราพบเจอ เรา
จะมองแค่สิ่งที่เห็นไม่ได้ พระพุทธศาสนาไม่เชื่อดูด้วยซ้ำไปว่าสิ่งที่เราเห็นด้วยตานั่นจะ
บอกอะไรได้มาก ชายสองคนยื่นเงินให้แก่ผู้อื่นเหมือนกัน แต่ไม่ได้แปลว่าการกระทำ
ของคนสองคนนี้จะต้องเท่ากัน ชายคนแรกที่ไม่ใช่คนร่ำรวยอะไรยื่นเงินให้แก่ลูกน้องใน
บริษัทเมื่อทราบว่าการขายเขากำลังป่วยด้วยความหวงใยในครอบครัวของลูกน้องจริงๆคือ
คนดีตามทัศนะของพระพุทธศาสนา แต่ชายคนที่สองซึ่งเป็นนักธุรกิจที่หันมาเล่น
การเมืองยื่นเงินให้แก่หัวคะแนนด้วยหวังว่าเจ้านี้จะช่วยให้เขาขึ้นมามีอำนาจมากขึ้นในย่านนี้
สำหรับคนหลังนี้เขาไม่ใช่คนดี ตรงข้าม เขาคือคนเลวในทัศนะของพระพุทธศาสนา
คำถามของผมคือ เมื่อเราพิจารณาพระจริยวัตรของพระพุทธเจ้าเพื่อใช้เป็นแบบอย่างใน
การทำอะไรก็ตามแต่ เราพิจารณาโดยไม่สนใจ “เจตนา” ของพระองค์ที่อยู่ข้างในได้ไหม
ประการที่สาม ผมเชื่อว่ามีบางมิติในชีวิตมนุษย์ที่ศาสตร์ว่าด้วยการบริหารจัดการไม่
อาจแทรกเข้าไปถึง ตัวอย่างของมิติที่ว่านี้ก็คือความรัก มิตรภาพ หรือความศรัทธาใน
บางสิ่งบางอย่าง เฉพาะเรื่องความรักนั้นหนังฮอลลีวูดบางเรื่องก็สามารถอธิบายเรื่องนี้ได้
แสดงว่าไม่ใช่เรื่องที่ลึกซึ้งอะไรนักหนา เมื่อชายหนุ่มคนหนึ่งแอบรักหญิงสาวคนหนึ่ง
เรามีวิธีเชิงการบริหารจัดการอะไรไหมที่จะทำให้ชายหนุ่มคนนี้ได้รับความรักจากหญิง
สาวนั้น ผมคิดว่าถ้าความรักในที่นี้หมายถึงความรักอันแท้จริง คำตอบคือ ไม่มี เพราะ
ความรักอันแท้จริงนั้นเป็นชื่อเรียกความผูกพันทางใจระหว่างคนสองคน โดยที่ความผูก
พันนี้จะมีค่ากลายเป็นศูนย์ทันทีที่ฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายคิดด้วยสมอง หรือคิดผ่านการ
วางแผน ถ้าเรายอมรับว่ามีหลายเรื่องในชีวิตเราที่ศาสตร์ว่าด้วยการบริหารจัดการอันเป็น
เรื่องของกรวางแผนไม่สามารถจะเข้าถึง คำถามของผมคือ เราจะเอา “สายตาอันมอง

สิ่งต่างๆอย่างวางแผน ” ไปมอง
พระพุทธศาสนาอันเป็นเรื่องที่
จะต้องเข้าใจผ่าน “การไม่วางแผน”
ได้หรือ

นี่เป็นเพียงตัวอย่างของคำถามที่
ผมคิดว่าเราควรช่วยกันหาทางคิด
อันที่จริงการพยายามศึกษา
พระพุทธศาสนาเพื่อเป็นฐานของ
ศาสตร์ต่างๆนั้นเราทำกันมาก
พอสมควร เช่นเราพยายามหา
รัฐศาสตร์เชิงพุทธ เศรษฐศาสตร์เชิง
พุทธ ศาสนาพุทธเชิงพุทธ ซึ่งเท่าที่
ผ่านมาไม่ค่อยจะมีปัญหาถูกถาม
เหมือนกับการพยายามศึกษา
พระพุทธศาสนาเพื่อใช้กับศาสตร์
เรื่องการบริหารจัดการธุรกิจ อะไร
คือความแตกต่างระหว่างความ
พยายามสองประการนี้ ผมอยากฝาก
ท่านผู้อ่านช่วยคิดกันด้วย

แม้ว่าผมจะตั้งคำถามกับงานใน
ลักษณะที่คุณนพพรทำมานี้ ก็อย่าได้
เข้าใจว่าผมมองไม่เห็นคุณค่าของ
การกระทำในทำนองนี้ ชีวิตมนุษย์
นั้นส่วนหนึ่งต้องเกี่ยวข้องกับการ
ทำมาหากินอยู่แล้ว การสอน
หนังสือก็เป็นการทำมาหากินอย่าง
หนึ่ง ดังนั้นการที่เราพยายามถามว่า
พระพุทธศาสนาจะมีส่วนช่วยให้
การทำมาหากินของเราดีขึ้นอย่างไร
ก็น่าจะมีปัญหาอะไร ปัญหาที่
น่าจะมาจากท่าทีในการเอา
พระพุทธศาสนาไปใช้กับศาสตร์
นั้นๆอย่างตลอดสายหรือไม่

ต่างหาก ท่านพุทธทาสวิจารณ์ประชาธิปไตยเอาไว้มาก แล้วท่านก็เสนอว่าเราจะพัฒนา
ประชาธิปไตยที่ประกอบด้วยธรรมอย่างไร นี่คือการนำพระพุทธศาสนาไปจนสุดสาย
สุดสายในความหมายว่าสามารถใช้พระพุทธศาสนาก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ขึ้นอย่าง
อิสระในศาสตร์นั้นๆ ถ้ามีใครสักคนวิจัยว่าพระพุทธศาสนาจะใช้เป็นฐานในการก่อตั้ง
พรรคการเมืองได้อย่างประสบความสำเร็จอย่างไร ผมคิดว่างานนี้จะต่างไปจากงานของ
ท่านพุทธทาสทันที งานอย่างหลังนี้เราถามอะไรได้มากมาย เพราะเป็นงานที่ใช้
พระพุทธศาสนาอย่างครึ่งๆกลางๆ ที่ในอดีตผมไม่ยอมแปลหนังสือ How To ทางพุทธ ก็
เพราะผมรับไม่ได้ที่พระพุทธศาสนาถูกใช้อย่างครึ่งๆกลางๆนี่เอง

ผมไม่ทราบว่าการคิดโยงพระพุทธศาสนาเข้ากับการบริหารองค์กรหรือธุรกิจนั้นใน
ท้ายที่สุดแล้วเราจะไปกันได้ตลอดสายหรือไม่ ปัญหาที่สำคัญนั้นอยู่ที่ว่า คนที่เป็น
เป้าหมายของงานชนิดนี้ลึกลงไปเขาคาดหวังอะไร หากสิ่งที่เขาคาดหวังคือการบริหาร
ธุรกิจที่จะทำให้เขาเป็นเศรษฐีไว้ๆ พระพุทธศาสนาก็คงไม่มีค่าอะไรสำหรับเขา
เพราะคนชนิดนี้ดีค่าอะไรก็ตามแต่ในแง่ที่เป็น “ทางนำไปหาเงิน ” เท่านั้น แต่การมอง
เช่นนี้อาจเป็นการมองโลกในแง่ร้ายจนเกินไปก็ได้ อาจจะเป็นไปได้ว่าในบรรดาคนที่ทำ
ธุรกิจกันอยู่ในโลกเวลานี้ บางคนมี “พุทธภาวะ” อยู่ในตัว และสิ่งนี้กำลังส่องสว่างมาก
ขึ้นตามลำดับ แต่ถึงจะมีคนประเภทนี้ ก็ยังมีคำถามอีกแหละว่าเขาจะต้องการคัมภีร์
บริหารธุรกิจในความหมายดั่งการสร้างความรู้รวยอยู่หรือ ต่อให้เป็นตำราที่ประทับตรา
“พุทธ” แล้วก็ตาม เพราะพุทธของเขาไม่ตรงกับพุทธของนักเขียนคัมภีร์บริหารธุรกิจที่ว่า
นั้น

เอาไปเอามา ปัญหาการเชื่อมโยงพระพุทธศาสนาเข้ากับการบริหารธุรกิจก็ไม่ใช่
ปัญหาง่ายๆเสียแล้ว ผมคงไม่มีข้อสรุปอะไรนอกจากขอเชิญชวนให้ท่านผู้อ่านได้อ่าน
งานของคุณนพพรในเล่มนี้อย่างพินิจพิจารณา งานวิจัยชิ้นนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากศูนย์
พุทธศาสนศึกษา และได้รับการประเมินทางวิชาการมาในระดับหนึ่งแล้ว ทั้งหมดไม่ได้
แปลว่าศูนย์จะต้องเห็นด้วยกับคุณนพพร ที่เราจัดพิมพ์งานชิ้นนี้ก็เพื่อให้ท่านผู้อ่าน
พิจารณา ส่วนจะรับได้ ไม่ได้ มากน้อยเพียงใดก็ขอให้ปณิธานอันเสรีของท่าน ผม
ในฐานะบรรณาธิการจะยินดีมากหากท่านอ่านแล้วจะมีความเห็นส่งมา ขอบขอบคุณครับ ๑